

**Cinc anys d'El Tros, hort comunitari municipal de
la Garriga (2010-2015)**

Primera síntesi, valoració i propostes

1. Origen i estat inicial del terreny

El Tros va iniciar la seva singladura el novembre de 2010, com a resultat de la voluntat de l'equip de govern d'aleshores i de les facilitats donades per l'empresa adjudicatària del contracte de manteniment de parcs i jardins municipals, que va incorporar, com a millora voluntària de la seva oferta global, la dotació de subministraments, assessorament i materials per a la creació d'un hort comunitari municipal.

Inicialment es tractava d'un descampat, de terra pobra i vella, plena de tota mena de brossa, amb molts còdols, restes de deixalles diverses i rocs (vegi's primera "collita" a la foto), però amb espai suficient i amb instal·lació d'aigua corrent, ambdós punts bàsics per fer-lo possible.

Va haver-hi una lleu reticència veïnal, aviat superada, i també es va parlar de fer d'aquell espai públic un dipòsit de vehicles per a la policia local, però l'equip de govern va acabar optant per l'hort, primera experiència d'aquestes característiques a la Garriga.

Es va fer una bona neteja, es va enriquir una primera vegada la terra, es va passar tractor i motocultor, es va comprar i muntar una cabanya per a les eines i es va posar en marxa amb l'equip inicial.

Les primeres eines eren propietat d'alguns dels promotors inicials, i d'altres les va anar proveint l'empresa col·laboradora, que també va fer aportacions inicials de planter.

2. Filosofia fundacional

Des del primer moment, i així s'ha mantingut fins l'actualitat, es van fixar –reglament intern a banda—una sèrie de criteris indefugibles:

- No hi havia cap ànim de lucre
- No es tractava, per decisió i per espai disponible, de parcel·les individuals, sinó d'una explotació col·lectiva i comunitària
- En tot moment, tant els cultius com el seu tractament, havien de ser 100% ecològics, en el sentit de no abocar-hi ni pesticides, ni herbicides, ni insecticides, ni abono, ni cap producte químic potencialment tòxic
- Ningú tenia plaça en propietat, i tots els interessats havien de poder encabir-s'hi, establint, en cas necessari, torns i rotacions
- La producció era destinada a autoconsum, i els excedents, a institucions socials i / o persones necessitades
- Les persones usuàries amb més experiència o coneixements havien de facilitar la transmissió de coneixements teòrics i / o pràctics
- S'havia de trobar un lligam generacional entre les persones més grans i els nens i nenes, i facilitar el contacte i l'aprenentatge col·lectiu

Molts d'aquests criteris s'han seguit i assolit; els tres darrers, amb més dificultats, per motius que més endavant s'expliquen.

3. Tipologia de les persones associades

Aquest aspecte ha estat, simultàniament, un punt fort i un punt feble dels cinc anys de vida del Tros. D'una banda, s'ha demostrat la potencial utilitat social d'un equipament d'aquestes característiques: fins a 65 persones (+/- 13 x any: no n'hi cabrien gaire més) han estat vinculades, de forma permanent o esporàdica, amb més o menys dedicació, per un període més o menys llarg de temps, amb l'hort municipal.

Han format part del Tros persones amb experiència prèvia hortícola o sense; persones aturades amb necessitat de no perdre el temps o deprimir-se a casa; persones amb estones lliures i poques ganes *d'atontar-se* davant la tele; parelles amb nens petits buscant contacte amb la terra; gent amb ganes de muntar hort propi que hi ha arribat com a pas previ d'una experiència més personal; gent desintoxicant-se de feines d'oficina o de fàbrica, gent gran amb energia positiva per canalitzar, gent buscant ampliar la seva xarxa de relacions socials...

Pel que fa les persones que al llarg dels anys han estat membres del Tros, l'aspecte negatiu, sovint inevitable, és que no podien garantir una continuïtat en el seu esforç i vinculació. Això ha complicat el compliment d'alguns dels criteris fundacionals, degut a:

- Dificultats per fer una previsió realista dels cultius i els seus fruits
- Dificultats per fer efectiva una transmissió sistemàtica del saber

- Dificultats per organitzar una distribució efectiva de les feines
- Dificultats per organitzar activitats complementàries
- Dificultats per gestionar hipotètics excedents

A aquests problemes cal afegir que les hores disponibles, ateses les molt variades circumstàncies de les persones que han anat passant pel Tros, han sigut molt variables: estones perdudes, dimarts de 5 a 7, dissabte a la tarda, diumenge al matí, dilluns alterns... Tot i ser, segurament, inevitable, la dispersió horària no ha ajudat a una organització més racional de la feina.

El resultat és que, repetidament al llarg d'aquests cinc anys, les persones que han començat la temporada han sigut sovint més de 10, però que les persones que efectivament l'han acabat han sigut 4 o 5.

Amb els *tempos* naturals de l'hort, un compromís mínim d'una temporada facilitaria molt la tasca.

4. Cultius característics

Al Tros s'hi ha sembrat i plantat la majoria de productes de temporada que es poden cultivar en un hort d'aquestes característiques i en aquestes latituds: cols, bròquils, coliflors, enciams, escaroles, cebes, alls, mongetes, pèsols, faves, patates, pastanagues, raves, tomàquets, carbassons, carbasses, albergínies, pebrots..., de diverses procedències i *famílies* i mitjançant diferents procediments.

S'ha plantat a partir de planter comprat a pagesos de l'entorn, però també de llavors prèviament sembrades, de planters provinents de bancs propis locals o comarcals, de cultius d'altres horticultors de la Garriga, etc. També s'ha experimentat amb llavors i planters "exòtics", amb resultats desiguals.

En tots els cassos s'ha establert un sistema de rotació de la terra respecte dels fruits que s'hi sembren / planten, de manera a optimitzar-ne el rendiment, evitar-ne la sobreexplotació i el patiment i facilitar la seva regeneració natural.

A banda de verdures, fruits i llegums, s'ha mantingut una àrea de plantes i herbes remeieres i aromàtiques, principalment, però no només, locals.

5. Cultius de llarga vida, arbres i plantes singulars

A banda dels cultius de temporada, el Tros ha incorporat al llarg dels anys una sèrie de cultius de llarga vida, que formen part de la seva fisonomia actual: remeieres i aromàtiques clàssiques (marialluïsa, farigola, sajolida, romaní, julivert, alfàbrega, lavanda...), carxofes, gerds i maduixes hi tenen presència permanent. De la mateixa manera, un ametller, una olivera, un llimoner, un nesprer i tres parres han anat arrelant (el nesprer i el llimoner es van plantar massa a prop i un dels dos haurà de ser trasplantat properament). Completen el paisatge habitual de l'hort les flors ornamentals que fan vida al voltant del compostador central i una mimosa, així com diverses plantes de ruca i aloe vera.

Remeieres i aromàtiques van produint seguint el seu cicle; les carxofes van agrair un canvi d'emplaçament recent i s'han consolidat; gerds i maduixes viuen sense dificultat i s'han d'anar esporgant; l'ametller, ben arrelat, ha donat els seus primers –pocs-- fruits “reals”enguany; l'olivera, que va ser trasplantada fa + / - un any, ha revifat i presenta bon aspecte; el llimoner ha patit diverses malalties però sembla decidit a viure; el nesprer també ha suportat més d'un contratemps i puja xino-xano; les parres han donat els seus primers raïms enguany, i faran ombra l'estiu que ve.

6. Iniciatives reeixides i iniciatives fallides

En general, es podria considerar que el simple fet de celebrar el cinquè aniversari és ja en si mateix un èxit. Al llarg d'aquest temps, poc o molt, els usuaris han adquirit coneixements que no tenien, fruit de l'aprenentatge, dels errors corregits i de l'intercanvi de maneres de fer entre persones de procedències i cultures molt diverses. També es pot considerar positiu que la qualitat de la terra de l'hort, respecte al primer any, ha millorat infinitament; que les persones usuàries interessades ja saben distingir amb facilitat la immensa majoria de les plantes que conformen l'hort; que coneixen amb bastanta precisió els cicles i èpoques dels diferents cultius; que saben de què serveixen, i en molts casos, com es fan servir, les diferents eines; que moltes han après tècniques concretes, com la preparació i plantació de patates, l'esporgada i lligat de les tomaqueres, el trasplantament de maduixeres, el sembrat de llavors, etc; que algunes també han après les propietats de les diferents aromàtiques i remeieres...

D'entre els aspectes menys reeixits, es podria mencionar que no s'ha aconseguit, per la dispersió abans esmentada, un aprenentatge sistemàtic, i que l'assistència de persones, tant per treballar com per recol·lectar, ha sigut sovint massa irregular. Tampoc s'ha aconseguit la presència continuada de nens i nenes, tot i que alguns s'hi han interessat i s'ho han passat bé quan ens han acompanyat.

7. Repercussió social

A banda del benestar personal de les persones usuàries i de l'aprenentatge que siguin capaces d'absorbir, cal valorar dos aspectes interessants pel que fa la repercussió social de l'hort municipal:

- D'una banda, ha servit a professorat i monitors de nenes i nens de primària de diferents CEIP de la Garriga per fer visites guiades i explicatives per als infants. El Tros té la triple virtut de ser un hort públic, situat en el casc urbà i amb espai suficient per a la visita d'una classe sencera (30 nens/es + professor/a).
- De l'altra, els excedents de producció, quan n'hi ha hagut, s'han lliurat al banc d'aliments de la Garriga. Aquesta és una funció social important, atès que, per norma general, el banc d'aliments no lliura als beneficiaris aliments frescs, i és positiu que mitjançant l'hort pugui fer-ho.

8. Balanç provisional

El balanç d'aquests cinc anys es podria considerar positiu però millorable, per les raons ja exposades. Probablement, des del punt de vista productiu sigui més aviat flux, i possiblement també els coneixements adquirits són pocs o incomplets en la majoria dels casos. Segurament, aquest mateix espai posat a disposició d'una o dues persones usuàries fixes donaria un rendiment molt més alt, però s'allunyaria molt, aleshores, del concepte d'hort comunitari i de la seva filosofia no utilitarista i no productivista.

Cal acceptar els condicionants d'aquesta presència col·lectiva, no lucrativa, irregular i voluntària, i les limitacions que comporta.

I d'altra banda, s'ha de tenir positivament present que l'hort municipal representa una despesa mínima per als seus usuaris (menys de dos euros al mes), ínfima per l'Ajuntament i irrisòria per a l'empresa col·laboradora. També cal veure positivament el caràcter ecològic de tot el que s'hi fa, i el fet que la seva existència és un espai obert, relativament net i, segons l'època, agradable a la vista en ple casc urbà.

9. Propostes de present i futur

- Continuar amb la idea: públic + comunitari
- Demanar un compromís de fidelitat d'una temporada a les noves incorporacions, i una assistència mínima setmanal garantida, segons les possibilitats de cadascú
- Potenciar cursets i tallers, si pot ser *in situ* (tornar-ho a provar), i eminentment pràctics
- Fer trobades periòdiques (2-3 per any?) a l'hort obertes al públic, explicatives del què s'hi fa, i amb format "plaent": calçotades, esmorzars o berenars amb productes de l'hort, etc.
- Imaginar tallers gastronòmics d'aprofitament, conserva, cuina, etc., dels productes produïts a l'hort
- Potenciar visites escolars
- Ampliar la cooperació amb el Banc d'aliments (cultius ad hoc?)
- Dissenyar un espai exclusiu per a infants?

Persones usuàries del Tros, Hort comunitari municipal

La Garriga, octubre de 2015